

MÚLT ÉS JÖVŐ

15 ÉV A TOVÁBBKÉPZÉSEKBEN

A Könyvtári Intézet határon túli könyvtári szakemberek számára szervezett továbbképzései (2002–2017)

A határon túli könyvtárosok képzési, továbbképzési tevékenységét a 2002–2003-as tanévtől kezdve az OSZK Könyvtári Intézete építette ki – országhatárainkon túl élő kollégáink kezdeményezésére. A *Határon túli könyvtárak fejlesztési programja* (<http://ki.oszk.hu/content/hatarontuli-koncepcio>) elnevezésű dokumentum 2007-es kulturális kormányzati elfogadása óta 2011-ig, a rendszeres és kiszámítható állami támogatásnak köszönhetően a tevékenység a fejlesztési programnak megfelelően haladt: a képzéseken 97 intézményből 535 fő vett részt.

2013 májusában az OSZK, a Könyvtári Intézet és az Országgyűlési Könyvtár által megrendezett Magyar Könyvtárosok VII. Világtalálkozója ajánlásainak 6. pontjában a következőképpen erősítette meg a képzések szükségességét: „A határon túli könyvtárakban létesült bázis-képzőhelyeken folytatni kell a könyvtárosok anyanyelven történő szakmai továbbképzési programját, illetve újabb helyszíneket, képzőintézményeket és képzési témákat kell bevonni a továbbképzésbe.”

E célokat szem előtt tartva 2014 tavaszán a Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően *A Könyvtári Intézet határon túli könyvtári szakemberek képzése és továbbképzése* elnevezésű program folytatására a 2014-es év második felében (NKA 3504/01405) sikeres pályázatot valósítottunk meg, amelynek keretében nyolc határon túli helyszínen, összesen 200 résztvevő bevonásával 13 képzést bonyolítottunk le. A résztvevők által a képzések befejezésekor kitöltött minőségbiztosítási kérdőívek kitértek arra: milyen témákban szeretnének a határon túli magyar könyvtárosok a továbbiakban tanfolyamokon részt venni. Ezeket a javaslatokat, valamint partnereink fogadókészségét is figyelembe véve a 2015/2016-os tanévre újabb továbbképzési tervet alakítottunk ki, ennek megvalósítását tette lehetővé a Könyvtári Intézet *Határon túli könyvtári szakemberek képzése és továbbképzése* elnevezésű programjának folytatása a 2015-ös év második és a 2016-os év első felében NKA 3504/01418 címen és azonosítószámon nyilvántartott

nyertes NKA-pályázat. A tíz helyszínen – közöttük két újabb határon túli közkönyvtárban: Kárpátalján Tégláson, Felvidéken Párkányban – összesen 266 határon túli magyar könyvtáros vett részt a 15 képzési alkalmon. Mindkét NKA-pályázattal elnyert összeget az oktatói díjak, valamint az utazási és szállásköltségek fedezésére fordítottuk.

2016 nyarán az EMMI Kulturális Államtitkársága támogatásának köszönhetően a stratégiának megfelelő program folytatásaként és a korábbi képzések résztvevőinek javaslatai alapján újabb két féléves időszakra kezdhettük el a tervezést a 2016/2017-es tanévre vonatkozóan: a Világtalálkozó ajánlásait figyelembe véve tovább bővítettük mind a képzési tematikát, mind a képzések helyszíneit. A képzések oktatóit a Könyvtári Intézet akkreditált továbbképzési programjain közreműködő kollégák és a könyvtáros szakma elismert, egy-egy téma szakértőjeként számon tartott előadói közül választottuk ki. Az Intézet Oktatási és Humán erőforrás-fejlesztési osztályának munkatársai gondoskodtak az oktatók felkéréséről, a képzések időpontjainak összehangolásáról, az utazások, szállások megszervezéséről, a képzések népszerűsítéséről, dokumentálásáról – a határon túli partnerek pedig a résztvevők meghívásáról. Ebben a tanévben ismét tíz helyszínen (közöttük az újjak: a felvidéki Komárom és Gúta) valósítottunk meg 16 képzést – összesen 235 határon túli könyvtáros részvételével; az újonnan felajánlott témák közül a legnagyobb érdeklődésre a gyerekek könyvtárhasználatra nevelése tartott számot.

Őszi félévünk a felvidéki Komáromban, a Selye János Egyetem Könyvtárában indult. A könyvtár vezetője, Egyházi Dóra az Országgyűlési Könyvtár által meghirdetett „Könyvtár, ami összeköt” elnevezésű ösztöndíj-pályázat nyerteseként járt a Könyvtári Intézetben, itt ismerkedett meg képzési programjainkkal, és választotta ki a könyvtárunkban tartandó továbbképzés témájaként a könyvtárak és partnereik közötti kapcsolatépítés módszereit. A képzés oktatói Péterfi Rita, a szentendrei Pest Megyei Könyvtár szakmai igazgatóhelyettese és Vidra Szabó Ferenc könyvtári szakértő voltak. A képzés célja a résztvevők szervezeti kultúrájának fejlesztése volt annak érdekében, hogy munkahelyükön eredményesebben,

hatékonyabban végezhesék feladataikat. A képzésben részt vevők a megszerzett ismeretek révén, és képességeik, készségeik fejlesztésével alkalmassá váltak arra, hogy munkahelyük belső értékeit jól tudják kommunikálni a külvilág felé, hogy együtt tudjanak működni a fenntartóval és más szervezetekkel, hogy az elsajátított módszerek alkalmazásával képesek legyenek fejleszteni a könyvtár szolgáltatásait, és mérni a használók elvárásait és elégedettségét. A képzés különösen hasznos azonos munkahelyen dolgozó munkatársakból álló csoportok esetén, mivel a tanfolyam résztvevői az egyetemi könyvtár munkatársai voltak, ez a cél maximálisan megvalósult.

Októberi képzéseink sora Lendván kezdődött, a nemrégén új szervezetté alakult Lendvai Könyvtár és Kulturális Központban. A tanfolyam témája az irodalomtudomány és -történet területén megvalósítható korszerű tájékoztatás volt. A képzés megvalósítására Téchy Tündét, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyugalmazott osztályvezetőjét kértük fel. A szépirodalmi, irodalomtudományi, irodalomtörténeti tájékoztatás a könyvtári munka egyik legkeresettebb területe a használók oldaláról, az e területen szerzett korábbi tudást a legkorszerűbb információforrások bemutatásával egészíti ki. A résztvevők megismerték a könyvtárakban elérhető legújabb papíralapú és elektronikus szépirodalmi, irodalomtudományi és irodalomtörténeti információforrásokat; példákat láttak arra: hogyan lehet az irodalomtudomány területén használt elektronikus adatbázisok számára megfogalmazni az olvasók információs igényeit, megtervezni a keresést és biztonságosan használni a technikai eszközöket.

A sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtár munkatársai számára – kérésüknek megfelelően – háromnapos, a könyvtári minőségbiztosítással kapcsolatos tanfolyamot szerveztünk, melynek oktatója Vidra Szabó Ferenc könyvtári szakértő volt. A képzés megismertette a résztvevőkkel a könyvtári értékelés és önértékelés folyamatának kialakítását, megszervezését és véghezvitelét az EU tagállamai által elfogadott Közös Értékelési Keretrendszer (Common Assessment Framework) szempontjai alapján kidolgozott könyvtári követelményrendszer szerint. Bemutatta és gyakoroltatta a könyvtár adottságainak és eredményeinek értékelését, számba véve a vezetést, a stratégiát, az erőforrások és a folyamatok megvalósításához szükséges adottságokat és a megvalósítás során keletkezett, a használók és a társadalmi közeg számára fontos eredményeket.

A Könyvtári Intézet nyíregyházi képzőpartnerének segítségével *Szín – Tér/Tár – Könyvtár* címmel kétnapos

képzést szerveztünk egy újabb kárpátaljai képzési helyszínen, a Nagyszőlősi Járási Könyvtárban. A program célja az volt, hogy a könyvtárosok elsajátítsák: hogyan lehet a többnyelvű és több vallási felekezethez tartozó, a kisebbség és többség fogalmát eltérően értelmező lakosság számára olyan színteret biztosítani a könyvtárban, ahol nem a különbségek, hanem az azonosságok a meghatározók. A képzés gyakorlati példákat hozott arra vonatkozóan, hogyan lehet a kultúra megerősítésének, megújításának és átadásának helyszíne, az identitás műhelye, az együttműködés, partnerség, integráció, a tudásátadás helye (olvasás, olvastatás, játék, bemutató, előadás, vetélkedő, verseny, kiállítás, zenehallgatás, kézművesség, klubok működése stb.); a felhasználóképzés és az iskolán kívüli képzés színtere; a helyi érintettséggel bíró információkat tartalmazó adatbázisok építésének, helyi tudások rögzítésének és különböző generációk találkozásának helyszíne. A program bemutatta, hogyan lehet az igényeket felmérni; az igények és lehetőségek harmóniáját egymáshoz közelíteni; a színtereket fizikálisan és virtuálisan bővíteni; a feltételeket megteremteni és a működést fenntartani. A képzést a nyíregyházi megyei könyvtárból delegált Vraukóné Lukács Ilona tudományos kutató és Gosztonyi Enikő osztályvezető tartotta.

Az októberi képzések sora Somorján, a Fórum Kisebbségkutató Intézetben folytatódott, ahol Payer Barbara, a MTA Könyvtárának munkatársa *A könyvtárak népszerűsítése az Interneten* címmel tartott egynapos továbbképzést a felvidéki kollégáknak. Napjaink egyik könyvtárakat is népszerűsítő felülete az internetes közösségi média. Ahhoz, hogy a könyvtár minden korosztályt megszólíthasson, azon belül pedig mindenkit a neki megfelelő csatornán érhesse el, ismernie kell a különféle internetes generációkat a digitális bennszülöttektől egészen a digitális bevándorlókig. A képzés bemutatta a könyvtárak lehetséges internetes megjelenési felületeit, a közösségi média kulturális világban betöltött szerepét. Néhány, a hazai és nemzetközi jó gyakorlatból vett konkrét példa segítette a résztvevőket abban: hogyan igazítsák a könyvtár működését a megváltozott internetezési szokásokhoz.

Október végén indult el az egész tanévben nagy érdeklődésre számot tartó képzések sora a gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének bemutatásáról. Az első helyszín a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtár volt, a tanfolyamot Budavári Klára, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyugdíjas gyerekkönyvtárosa tartotta. Sok múlik a könyvtárosokon: annyi mindent tehetnek

azért, hogy a gyerekek is átélhessék az olvasás szépségét, és a könyvtárak olvasóivá váljanak. A tanfolyam nemcsak kitekintést nyújtott a hosszú évtizedek óta kiemelkedően működő anyaországi gyermekkönyvtárak munkájára, programjaira, hanem olyan élménypedagógiai játékokkal indult, amelyeket el is játszottak a résztvevők, hogy a későbbiekben bátran taníthassák gyermekolvasóik számára is. A képzés erős módszertani kínálatot nyújtott – nagyon sok hasznos, a gyakorlatban alkalmazható ötlettel. A résztvevők forgatókönyveket kaptak kis költségigényű kézműves-foglalkozásokhoz, jó néhány ajándékot, reklámanyagot stb. a helyszínen el is készítették.

A képzésről a Kájoni János Megyei Könyvtár honlapjára részletes beszámolót jelentettek meg az intézmény munkatársai. (<http://konyvtar.hargitamegye.ro/hu/nd/430/gyerekek-a-konyvtarban-szakmai-kepzes-hargitamegyei-konyvtarosoknak>)

Az utolsó októberi továbbképzés Pélfonostorban zajlott, témája a könyvtári marketing, ezen belül a könyvtárak és a turizmus kapcsolata volt, a tanfolyamot Kóródy Judit, a Magyar Telekom könyvtárának vezetője tartotta. A program célja az volt, hogy a résztvevők saját könyvtáruk szolgáltatásainak kialakítása és azok népszerűsítése érdekében megismerjék az üzleti életben sikeresen működő marketingtechnikákat, és képesek legyenek hatékonyan alkalmazni azokat mind a szolgáltatások fejlesztésében, mind a fenntartókkal és a felhasználókkal való kommunikációban. A munka során megismerkedtek a marketingszemlélet adaptálásának lehetőségeivel, a szolgáltatások testreszabásának módszereivel, az ügyfélélmény fokozásának eszközeivel és az ügyfélvisszajelzések elemzésének fontosságával.

Az őszi félév utolsó tanfolyamát Ipolyságon a városi könyvtárban, a félév másik új helyszínén tartottuk *Biblioterápia a könyvtárakban* címmel. A képzés oktatója Bartos Éva, a Könyvtári Intézet nyugalmazott igazgatója, biblioterapeuta volt. Az olvasási kultúra megerősítése és fejlesztése érdekében a képzés a külföldi gyakorlatban régóta elfogadott eljárást illesztette be a könyvtárosi munkába annak révén, hogy a szakembereket röviden megismertette a biblioterápia elméletével és történetével, felkészítette őket a biblioterápiás csoportok vezetésére, szélesebb körű mentálhigiénés kompetencia megszerzésére önismereti, csoportvezetési, kommunikációs és empátia-gyakorlatok beiktatása révén.

A képzésről beszámoló jelent meg a felvidek.ma online hírportálon. (<http://felvidek.ma/2016/11/fo-cel-hogy-egy-szakmai-nyelvet-beszeljunk/>)

Az első tavaszi képzést márciusban Nagyszőlősen szerveztük meg, ismét a nyíregyházi kollégák – Vraukóné Lukács Ilona tudományos kutató és Gosztonyi Enikő osztályvezető – segítségével. *Embert barátjáról, könyvtárat könyvtárosáról* címmel olyan tanfolyam megtartására került sor, amelyen a kárpátaljai könyvtárosok megismerkedhettek a könyvtárosokkal szemben támasztott alapvető személyiségjegyekkel. A képzés önismereti teszt kitöltésével és értékelésével kezdődött. A hasonló személyiségjegyekkel rendelkezők kiscsoportokba rendeződve maguk határozták meg azt a szintet, ahová a könyvtárossal szemben támasztott alapvető elvárásokhoz képest elhelyezik önmagukat; konkrét szituációkban mutatták be könyvtáros–könyvtáros és könyvtáros–felhasználó viszonyát.

Áprilisban az első őszi alkalom után másik erdélyi képzési helyszínünkön, Sepsiszentgyörgyön is sor került a gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének bemutatására – ismét Budavári Klára segítségével.

Előadónk meghívást kapott a romániai magyar könyvtárosok napjára is, így útban hazafelé Csíkszeredában töltött egy napot, ahol többek között a képen látható különlegesség – hatalmas szappanbuborék – készítésére tanította meg a könyvtárosokat.

Május elején a gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének bemutatásához a következő állomás a Pélfonostori Városi Könyvtár volt, ahol a tanfolyamon – a határmenti együttműködés szép példáját megvalósítva – a Mohácsi Jenő Városi Könyvtár (Mohács) kollégái is részt vettek.

Május közepén Lendván a könyvtári esélyegyenlőség témája volt az egész napos képzés programja, a tanfolyamot Bartos Éva, a Könyvtári Intézet nyugalmazott igazgatója tartotta. A program felkészítette a könyvtár munkatársait az egyenlő esélyű hozzáférés követelményeinek megvalósítására: áttekintette a fogyatékossgal,

a szociális, az etnikai és nemzetiségi kisebbségi hátrányokkal járó problémákat, az érintett rétegek, csoportok kialakult élethelyzetének okait és következményeit; megfogalmazta a számukra nyújtandó könyvtári ellátás biztosításának szakmai és minőségi követelményeit, rávilágított az állami és társadalmi intézményekkel, civil szervezetekkel, társaságokkal, alapítványokkal stb. való együttműködés szükségességére.

A tavaszi biblioterápiai képzést Zentán, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetben tartottuk, a képzés oktatója Bartos Éva biblioterapeuta mellett Horváth Judit pszichológus volt. Az egynapos felkészítő program a zentai intézet Szerbiában akkreditált továbbképzéséhez kapcsolódott annak érdekében, hogy a résztvevők által elsajátított eljárás mind a művelődési hátrányokkal rendelkező gyerekek és fiatalok felzárkóztatásához, mind a kiemelkedően tehetséges gyerekek továbbfejlesztéséhez segítséget nyújtson.

A tanév legnépszerűbb témáját, a gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének tanfolyamát a felvidéki Muzslán is megszerveztük – az egri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár gyerekkönyvtárosát, Luzsi Margót kérve fel a képzés oktatójának. A kurzus során a résztvevők elsajátították, hogyan lehet a legkülönbözőbb eszközök (a mese, a mondóka, a játék stb.) és a könyvtáros személyiségének harmonikus együttesével örömteljes együttléteket varázsolni a könyvtárba. Minden ismeretet, játékot, mesét, mondókát saját élményként próbáltak ki a nagy létszámú csoport tagjai. A résztvevők lelkileg felfrissülve, feltöltődve tértek haza a képzési nap után.

A határmenti együttműködés e képzésen is megvalósulhatott: az esztergomi Helischer József Városi Könyvtár munkatársainak egy része is ott volt a tanfolyamon.

Másik tavaszi felvidéki helyszínünk Gúta volt, ahol az előző félévben már felmerült téma – a könyvtári marketing – másik, újabb aspektusát, a hagyományos

könyvtári reklámanyagok tervezését tekintettük át. Előadóként éppen ezért ismét Kóródy Juditot, a Magyar Telekom könyvtárának vezetőjét kértük fel.

A képzésről részletesen beszámolt a gútai Városi Televízió. (<https://www.youtube.com/watch?v=fOhmZcHZcec&feature=youtu.be>)

2017-ben az utolsó tavaszi képzés megszervezésére Csíkszeredában került sor: Sándor Tibor, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének vezetője és Takáts Béla, a szolnoki Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet igazgatóhelyettese helyismereti, helytörténeti információk honlapokon való közzétételéről tartott két és fél napos tanfolyamot. A program a tágan értelmezett helytörténetírás metodikájával és a könyvtári helyismereti tevékenységgel foglalkozott. A résztvevők megismerték a leggyakrabban alkalmazott módszereket és segédeszközöket, találkoztak a helyismereti-helytörténeti kiadványok fajtáival. Különös hangsúlyt kapott a programban a könyvtári szolgáltatások között kiemelt helyet foglaló helytörténeti-helyismereti bibliográfiák és faktográfiai adattárak nyomtatott és elektronikus közzététele.

A megvalósítást szervező Könyvtári Intézet a támogatás felhasználása során teljes egészében, többszempon tús keresést is lehetővé téve megújította a határon túli továbbképzéseket bemutató honlapot (<https://konyvtarakhataroknelkul.hu/>); a tanfolyami résztvevők számára pedig mappába rendezett jegyzetömböt, kártyanaptárt, szórólapot készíttetett és osztott szét a határon túli helyszínek szervezőinek segítségével a képzési alkalmak során.

A fentiek jól mutatják, hogy az EMMI Kulturális Államtitkárság támogatásának köszönhetően, a korábbi NKA-pályázatok folytatásaként nemcsak fennmaradt, hanem tovább is épült a Kárpát-medencei Magyar Könyvtárosok Továbbképzési Hálózata. A résztvevők által kitöltött minőségbiztosítási kérdőívek válaszai alapján elmondhatjuk, hogy a határon túli magyar könyvtárosoknak fontos erkölcsi és szakmai támaszt jelent az anyanyelvi szakmai továbbképzés lehetősége. A folytatás is igen reményteli: augusztusban ismét minisztériumi támogatás érkezett a képzések, ezen belül a határon túli könyvtárosok továbbképzési programja újabb tanévének megvalósítására.

Hangodi Ágnes
hangodi.at.oszk.hu